

Opgang, 9 augustus 2026

Teksten

1 – Adriaen Valerius (tussen 1570/1575-1625): Instrumentale suite uit de *gedenck-clanck*, arr. Camerata Trajectina (Camerata Trajectina)

- 01-1 – Neemt my inder hand
Neemt my inder hand, hoort in't kort verklaren, wat ons hier in't Land al is wedervaren.
Deze 4-stemmige canon is afgedrukt op het titelblad, en is de uitnodiging dit boek ter hand te nemen, te lezen en de liederen te zingen.
- 01-2 – Merck toch hoe sterck
Geschreven in 1622 na het beleg van Bergen op Zoom, op de wijze van de *Comedianten dans*.
Merck toch hoe sterck nu int werck sich al stelt! Die't allen ty soo ons vryheyt heeft bestreden.
- 01-3 – O mensch! Denct dat ghy toch syt sterflyck
De oorspronkelijke tekst van dit lied "La Vignonne" *l'Homme né de femme, est de courte vie* komt uit Job 14:1. Bij dit lied is behalve de superior ook een basstem toegevoegd.
O mensch! Denct dat ghy toch syt sterflyck, end' dat ja daer en boven noch, U leven oock is maar een roock, en als een licht vergaende smoock.
- 01-4 – Heere! Keere van ons af
Op de wijze van *Engels Nou, Nou*.
Heere! Keere van ons af U vertoorent aangesicht, en door dees verdiende straf ons verblint verstant verlicht.
- 01-5 – O Nederland! Let op u saeck
Op de wijze van 's *Nachts doen een blauw gestarde kleet*.
O Nederland! Let op u saeck, de tyt en stont is daer, op dat nu inden hoeck niet raeckt U vryheyt, die voorwaer U ouders hebben dier gecocht, met goet en bloet en leven.

2 – Adriaen Valerius (tussen 1570/1575-1625): "Stort tranen uyt" (Paula Bär-Giese, sopraan; Hans Meijer, luit)

Een klaaglied op de dood van Willem de Zwijger, op de wijze van de "Engelsche Fortuyn" ("Fortune my foe", een van oorsprong 16^e eeuwse Ierse ballad).

1. Stort tranen uyt, schreyt luyde! weent en treurt!
Och't dunct my dat myn herte barst en scheurt!
O dag! o dag! o doncker droeve dag!
Wat isser al gehuyl en groot geklag!

3. Gelyck de Sonn' het licht is vanden dag,
soo oock dees Prins ons licht te wesen plag.

*Die raet en daed hier by ons is geweest
is nu ontsielt, by Gode leeft zijn geest.*

5. Ghy vrome d'wyl dat dit soo is geschiet, end'
dattet nu kan wesen anders niet:
Vertrout op God, door 'sPrincen spruyten haest
sal Spanjen noch verwert staen en verbaest.

2. O Nederlant! u Vorst, u Prins soo vroom!
Die daer de blom was van d'Oranjen-boom!
Die door syn deucht, u van het Spaensch gesoord
[=gespuis]
soo heeft beschermt; leyt nu eylaes vermoord!

4. Als de Maraen [=scheldwoord voor Spanjaard]
'sLants vryheyt druckte seer, met moord en brand
dat noch vervulde meer,
heeft dese Prins daer tegen hem gekant, end'
opgeset syn goet en bloet voor't Land.

3 – "Maraen, hoe moogt gy spies en lans verheffen tegen God" (instrumentaal) (Camerata Trajectina)

De Maraen, d.i. een scheldwoord voor Spanjaard, mag dan wel zijn wapens opnemen tegen God en het volk, en moorden begaan, God ziet het wel. Hij heeft de winden in zijn hand en stuurt ze waar hij wil. Valerius heeft hiervoor de wijs van "Almande Nonette" ofwel "Une jeune fillette" genomen.

4 – Jehan Chardavoine (1538-c.1580): "Une jeune fillette" (Le Poème Harmonique, o.l.v. Vincent Dumestre)

Dit lied, een zogenaamde 'voix de ville', uit Chardavoine's "*Recueil des plus belles et excellentes chansons en forme de voix de ville [...]*" werd door Valerius gebruikt voor zijn "Almande Nonette". Het lied was door heel Europa bekend.

Het gaat over een meisje dat non moet worden omdat haar ouders geen bruidsschat kunnen betalen. Het heeft talloze verschijningsvormen, zowel in tekst alsook met kleine en grotere muzikale aanpassingen, en wordt als "La Monica" al rond 1465 in Siena genoemd.

Ook grote namen als Johann Sebastian Bach hebben de melodie gebruikt.

*Une jeune fillette de noble coeur,
plaisante et joliette de grand' valeur,
outre son gre on l'a rendu' nonnette
cela point ne luy haicte dont vit en grand' douleur.*

*Een jong meisje van nobel hart,
aangenaam en mooi, van grote waarde, werd tegen
haar wil tot non gemaakt.
Dit wil zij helemaal niet, daarom leeft ze in groot
verdriet.*

*Un soir apres complie seulette estoit,
en grand melancolie se tourmentoit,
disant ainsi, douce Vierge Marie abrez moy la vie,
puisque mourir je doy.*

*Op een avond na de Completen was ze alleen,
verteerd door diepe melancholie,
en zei: "Lieve Maagd Maria, verkort mijn leven, want
ik moet sterven."*

*Mon pauvre coeur souspire incessament,
aussi ma mort desire journellement.
Qu'a mes parens ne puis mander n'escire,
ma beaute fort empire, je vis en grand tourment.*

*Mijn arme hart zucht onophoudelijk,
mijn dood is mijn dagelijkse verlangen.
Ik kan mijn ouders geen berichten sturen of
schrijven, mijn schoonheid is sterk afgenomen, ik leef
in grote kwelling.*

*Que ne m'a-t-on donnee a mon loyal amy,
qui tant m'a desiree aussi ay-je moy luy,
toute la nuict my tiendrois embrassee
me disant la pensee et moy la mienne a luy.*

*Waarom werd ik niet aan mijn trouwe vriend
gegeven, die zo naar mij verlangde, en ik heb hem
zelf, de hele nacht zou hij me in zijn armen houden,
en mij zijn gedachten vertellen en ik de mijne.*

*A Dieu vous dy mon pere, ma mere e mes parens,
qui m'avez voulu faire nonette en ce couvent,
ou il n'y a point de resjouissance,
je vis en desplaisance je n'attens que la mort.*

*'God zij met je,' zeggen mijn vader, mijn moeder en
mijn ouders,
die wilden dat ik non zou worden in dit klooster,
waar geen vreugde is, waar ik in ongenoegen leef,
waar ik alleen de dood afwacht.*

*La mort est fort cruelle a endurer,
combien qu'il faut par elle trestous passer.
Encor'est plus grand mal que j'endure,
et la peine plus dure qu'il me faut supporter.*

*De dood is werkelijk wreed om te ondergaan, hoe
vaak we er ook allemaal doorheen moeten.
Toch is het kwaad dat ik lijd groter, en de pijn die ik
moet verdragen zwaarder.*

*A Dieu vous dy les filles de mon pays,
puis qu'en cest' Abbaye me faut mourir,
en attendant de mon Die la sentence,
je vy en esperance d'en avoir reconfort.*

*Vaarwel, dochters van mijn land,
aangezien ik in deze abdij moet sterven,
in afwachting van het oordeel van mijn God, leef ik
in de hoop daar troost te vinden.*

5 – Jacob van Eyck (1589/1590-1657): "Wilhelmus van Nassauwen", NVE 43 en "Noch een veranderingh van Wilhelmus", NVE 44 (Erik Bosgraaf, blokfluit)

De versie van het Wilhelmus met de klankbuigingen en tekst zoals wij die nu kennen is door Valerius opgetekend in zijn *gedenck-clanck*. Het is sinds 1932 onze nationale hymne. Valerius' tekst van het eerste couplet wijkt overigens af van de huidige tekst in de tweede regel van het eerste couplet: "[...] Het Vaderlant getrouwe, Blijf ick tot 's Lants behoet."

De oorspronkelijke melodie was wat directer en kwam van een Hugenoots spotlied "*O la folle entreprise du prince de Condé*". In 1568 sloegen Condé (Louis I de Bourbon) en admiraal Coligny het beleg voor Chartres. De stad wilde zich niet overgeven en Condé liet een bres in de wallen schieten. Het lukte hem echter niet de stad binnen te dringen. Het is deze versie van de melodie die door Jacob van Eyck werd gebruikt in zijn variaties voor blokfluit.